

Піструїл І.В.

Адаптація первісних мисливців до життя в перигляціальних степах (на прикладі верхньопалеолітичних пам'яток долини р. Бакшали)

За час вивчення кам'яного віку степів Північно-Західного Причорномор'я було відкрито велику кількість пам'яток (рис. 1, А) (напр.: Красковский, 1978; Смольянинова, 1989, с. 113-126; Станко, 1997, с. 14-27). Накопичені матеріали широко використовуються для культурно-історичної і соціально-економічної реконструкції життя стародавніх колективів людей.

Для свого життєзабезпечення общинам кам'яного віку, перш за все, необхідно було три складових: вода, їжа та сировина для виготовлення знарядь. Цим вимогам відповідає мікрорегіон нижньої течії р. Бакшала (права притока р. Південний Буг).

Перші пам'ятки кам'яного віку біля с. Анетівка були виявлені в 30-х рр. ХХ століття (1930-1932 рр.), коли експедиція під керівництвом Ф.А. Козубовського проводила археологічні дослідження території середньої течії р. Південний Буг, яка потрапляла в зону затоплення після будівництва Бугської електростанції. Співробітниками експедиції була проведена розвідка в долині р. Бакшали з метою пошуку родовищ кременю, який міг би використовуватися стародавніми мешканцями пам'яток, на яких у той час (1930-1932 рр.) проводилися стаціонарні археологічні дослідження (напр.: скеля Кременчук, Гард, пам'ятки біля сіл Сабатинівка і Семенки та ін.) (Козубовський, 1935, с. 113). Під час цих розвідок біля сіл Анетівка та Щуцьке було виявлено декілька пунктів з однотипним кременевим інвентарем. Місцезнаходження з найбільш численною колекцією, що була знайдена в с. Анетівка, Ф.А. Козубовський датував епіпалеолітичним часом.

З 1978 року в долині р. Бакшала (біля сс. Анетівка та Щуцьке) під керівництвом В.Н. Станко (1978-2007 рр.) та І.В. Піструїла (з 2008 р.) проводяться стаціонарні дослідження. За цей час в районі с. Анетівка було локалізовано більш ніж 25 пам'яток епохи палеоліту (рис.1, Б) (Смольянинова, 1989, с. 113-126). На деяких з них (Анетівка 1 (рис.1, Б №2), Анетівка 2 (рис.1, Б № 1), Анетівка 13 (рис.1, Б № 14), Анетівка 22 (рис.1,

Б № 16)) проводилися стаціонарні археологічні дослідження (Главенчук и др., с. 49-55).

Найбільш ранньою пам'яткою мікрорегіону є стоянка Анетівка 13. Стоянка розташована на місці, що утворений лукою правого берега р. Бакшали безпосередньо на покладах кременю. Тут було зафіксовано п'ять скупчень археологічного матеріалу кам'яного віку. Берег в місці розташування стоянки розорюється. В цьому місці зібраний підйомний матеріал, що нараховує близько 2000 крем'яних артефактів.

За технікою обробки кременю та формою кам'яних знарядь в індустрії Анетівки 13 виділені архаїчний та пізньопалеолітичний комплекси. Архаїчний комплекс репрезентований знаряддями, типовими для епохи мустьє – радіальними нуклеусами, відщепами з фасетованими площадками, скреблами, вістрями, виїмчасто-зубчастими виробами тощо. До верхньопалеолітичного комплексу були віднесені кутові та двогранні різці, скребачки, ретушовані пластини та відщепи, комбіновані знаряддя, пластини та відщепи з підтескою, одно- та двоплощинні нуклеуси, сколи поновлення нуклеусів тощо (Смольянинова, 1989, с. 121).

Розкопки, проведені у 1986-1987 рр. на ділянках двох скупчень артефактів, показали практично повну відсутність стратиграфії на шарувань, що свідчить про перевідкладеність археологічного матеріалу. Під шаром чорнозему залягали потужні поклади каоліну. В 1991-1994 рр. були проведені дослідження на ділянці третього скупчення. Артефакти фіксувались за метричними горизонтами (0,25 м). Знахідки зустрічались від денної поверхні до верхніх горизонтів лесовидних супісків (до глибини 4,5 м.). Під шаром чорнозему тут зафіксовані поклади причорноморського, дофіновського та інших горизонтів (за схемою Векліча). Крім того, у покладах дофіновського часу (~ 29-25 тис. років тому) зафіксовано дві плями попелу від вогнищ, поруч з якими концентувались кременеві та фауністичні знахідки (Станко, Петрунь, 1994 с. 165-170). Пам'ятка інтерпретована як короткочасна зупинка палеолітичних мисливців на березі

річки під прикриттям невеликої скали, що захищала від північних вітрів. Палеолітичні мешканці регіону приходили на це місце для видобутку кременевої сировини та виготовлення знарядь (Піструїл, 1996, с. 155-160). Встановлено, що мешканці стоянок Анетівка 1 та Анетівка 2 переважно використовували саме цю сировину.

З точки зору культурної інтерпретації, В.Н. Станко вважав, за наявності мустьєрських форм, що індустрія стоянки Анетівка 13 є перехідною – від мустьє до пізнього (верхнього) палеоліту. У подальшому, вона слугувала базою для формування анетівської археологічної культури (Станко, 1997, с. 14-27). Є і альтернативна точка зору: стоянка Анетівка 13 – майстерня з видобутку сировини, що використовувалась, починаючи з епохи мустьє, та функціонувала в період пізнього палеоліту.

Ще одна стоянка, яка досліджена на площі 63 м² – Анетівка 22. Розташована пам'ятка на лівому березі р. Бакшала під культурним шаром поселення епохи бронзи Щуцьке 1. Матеріал кам'яного віку локалізується на невеликому місці, практично в поймі р. Бакшала. В процесі розкопок зібрана невелика колекція кременевих виробів (571 екз.) та фауністичних решток (бізон). Динаміка розповсюдження археологічних знахідок свідчить про те, що розкопками досліджена периферія двошарової пам'ятки (Дыханов, 1995, с. 17-18).

Мала кількість кременевих виробів не дозволяє однозначно визначити хронологію та культурну приналежність археологічного матеріалу. Але положення культурних шарів у товщі покладів дозволили дослідникам датувати стоянку дофіновсько-причорноморським часом та порівняти матеріали нижнього шару з матеріалами стоянки Анетівка 13, а верхнього – з матеріалами стоянки Анетівка 1 (Дыханов, 1995, с. 18).

Стоянка Анетівка 1 розташована на західній окраїні с. Анетівка на другій надзаплавній терасі правого берега р. Бакшали (рис. 2, А). Пам'ятка відкрита у 1978 році Причорноморською експедицією під керівництвом В.Н. Станко і тоді ж досліджена на площі 35 м² (5x7 м) (Смольянинова, 1989, с.119; Смольянинова, 1990, с. 27-34; Станко, 1985). На поверхні було зібрано 3377 розщеплених кременів. В процесі розкопок знайдено 8778 кременів та 6764 уламків кісток тварин. В ході розкопок прослідковано наступну стратиграфію:

1. Сучасний гумусований ґрунт, темного, до чорного кольору, в нижній частині – сірувато-жовтий, з залишками коренів рослин – 0-0,6 м;

2. Щільний лесоподібний суглинок сірувато-палевого відтінку, з великою кількістю вапнякових включень (глина-“білоглазка”) – 0,6-1 м;

3. Еолово-делювіальний горизонт жовтувато-палевого лесоподібних суглинків з стовбчастою структурою, зовнішньо нагадує похований ґрунт. Карбонатні включення зустрічаються рідко – 1-1,1 м;

4. Лес світло-жовтого кольору – від 1,1 м.

Археологічний матеріал фіксувався за метричними горизонтами (0,25 м). Знахідки зустрічались від денної поверхні до верхніх горизонтів лесовидних суглинків (до глибини 1,5 м.). В ході камеральної обробки археологічного матеріалу було виділено два “піки” залягання знахідок – 2 горизонти: до глибини 0,6 м та на глибині 0,85-1,1 м. Таким чином, стоянка Анетівка 1 була інтерпретована, як двошарова з хронологічно та генетично близькими комплексами (Смольянинова, 1989, с. 119; Смольянинова, 1990, с. 27-34).

Дослідження пам'ятки було продовжено у 1981 р. (розкоп 2, приблизно в 50 м на південь від розкопу 1978 р.), але матеріали цих досліджень не введено у науковий обіг.

Дослідження стоянки 2005-2006 рр. поставили під сумнів інтерпретацію пам'ятки як двошарової, оскільки було з'ясовано, що археологічний матеріал, який залягав у нижніх геологічних шарах, знаходився у кротовинах (Главенчук и др., 2008, с. 50; Піструїл, 2014, с. 14-15).

Кременева сировина, що використовувалась для виготовлення знарядь, двох типів: місцева (з покладів кременю поряд з стоянкою Анетівка 13) та імпортована (Піструїл, 2000, с. 197-204). Кам'яний інвентар підйомного матеріалу та з розкопів тотожний. Серед кременевих виробів присутні розколоті гальки, уламки, нуклеуси, різцеві сколи, сколи переоформлення нуклеусів, відбійники, відщепи, пластини, мікропластини, вироби зі вторинною обробкою та лусочки.

До знарядь відносяться: вістря сагайдацько-муралівського типу, різці, скребачки (серед яких присутні і скребачки високої форми), ретушовані пластини та відщепи тощо (рис. 3). Фауністичні рештки репрезентовані кістками бізона, коня та північного оленя.

Пізнюпалеолітичне поселення мисливців на бізона Анетівка 2 найбільш повно досліджене серед пам'яток мікрорегіону. Результати досліджень добре представлені в археологічній літературі (Станко и др., 1989). Поселення розташоване на високому мисі правого берега р. Бакшали, на південно-західній околиці села Анетівка. За час досліджень було відкрито близько 1500 м² площі пам'ятки і знайдено більше 2 млн. кременевих виробів і близько 0,5 млн. уламків кісток тварин (Станко, 1996, с. 129). Серед фауністичних решток близько 98% складають кістки бізона (Бибикова, Старкин, 1989, с. 127-131). Вік пам'ятки визначається у межах 18-19 тис. років,

що відповідає максимуму останнього зледеніння (радіовуглецеві дати: 18040 ± 150 ЛЕ 2424; 19088 ± 980 ЛЕ 4610; 19170 ± 120 ЛЕ 2947) (Станко, 1996, с. 131-132).

На дослідженій площі поселення були виділені три структурно та функціонально різних комплекси (рис. 2, Б):

а) макроскупчення кременю та фауни (до 500 м²);

б) група окремих мікроскупчень (близько 40) (що розташовані західніше макроскупчення), в яких знаходяться кістки тварин та кремій;

в) комплекс, що розташований північніше макроскупчення та складається з мікроскупчень, в яких знаходяться переважно кременеві знаряддя: гальки, осколки, нуклеуси, вироби зі вторинною обробкою тощо, а також кам'яні ковадла, абразиви, відбійники.

Макроскупчення простягається по лінії "південний схід-північний захід" та інтерпретувалось В.Н. Станко як ритуальний комплекс (Станко, 1996, с. 131-132). Після того як люди залишили поселення, це скупчення разом з частиною комплексу з виробництва кам'яних та кістяних знарядь (який розташований північніше), сформувало потужне скупчення кременю та фауни. Група окремих мікроскупчень, що досліджені на західній ділянці розкопу, інтерпретується як виробничі комплекси по утилізації мисливської здобичі. Поселення повністю не вивчене. З 1992 року досліджується виробничий комплекс, пов'язаний з первинним розщепленням кременевих сировини та виготовленням виробів зі вторинною обробкою, який знаходиться на північно-східній ділянці поселення (Главенчук, 2003-2004, с. 206-227).

Виробничий комплекс Анетівки 2 характеризується наявністю повного циклу розщеплення кременю: від розколотих гальок і нуклеусів до готових знарядь праці. Серед виробів з вторинною обробкою абсолютно переважають мікропластини і мікрівістря з притупленим краєм. Друга за чисельністю група виробів – різці, серед яких переважають ретушні. Скребачки – кінцеві, виготовлені переважно на пластинах, більш ніж в 10 разів поступаються за чисельністю різцям. Також в колекції присутні вістря на пластинах та відщеплах, проколки, долотовидні вироби тощо (рис. 4). Великою серією представлені вироби з кістки і рогу (вістря, лоцила, прикраси). Це типовий епіграветський комплекс (Станко и др., 1989).

В анетівському мікрорегіоні локалізовано більше 20 місцезнаходжень кам'яного віку. Ре-презентовані вони різною кількістю археологічного матеріалу: від колекцій з десятками кремєнів до колекцій з сотнями кременевих виробів. На деяких пам'ятках проведено шурфування.

Основна маса пам'яток попередньо датується часом верхнього палеоліту.

До місцезнаходжень з чисельними колекціями кременевого інвентарю можна віднести місцезнаходження Анетівка 3. Тут зібрано досить велику колекцію кременевих знарядь. Пам'ятка знаходиться на високому (30-40 м) схилі лівого берега р. Бакшали. З місцезнаходження походить близько 800 кремєнів. Серед них: розколоті гальки, обломки, відщепи, пластини, нуклеуси (призматичні одно- та двоплощинні). Вироби зі вторинною обробкою представлені різцями, скребками, комбінованими знаряддями, проколками, мікропластинами з притупленим краєм, відщепами та пластинами з ретушшю тощо (Смольянинова, 1989, с. 120). Матеріали стоянки Анетівка 3 датуються пізньопалеолітичним часом та можливо відносяться до епіграветської індустрії.

Дещо менша колекція зібрана на пізньопалеолітичному місцезнаходженні Анетівка 5, що розташоване в 1 км на південь від с. Анетівка на плато біля кургану. Колекція кременевих виробів, що зібрана на поверхні, налічує 196 екз. Серед них: нуклеуси, сколи поновлення нуклеусів, відщепи, пластини, мікропластини. Серед виробів зі вторинною обробкою присутні скребки, різці, ретушовані пластини та відщепи тощо (Смольянинова, 1989, с. 120). Місцезнаходження можна датувати фінальним палеолітом та віднести до епіграветської індустрії.

Подібне Анетівці 5 місцезнаходження Анетівка 6а (розташоване на лівому березі р. Бакшали). Пам'ятка знаходиться на невисокому мисі (10-15 м), що утворений давньою балкою та схилом берега річки. На розорюваній поверхні зібрано більш ніж 200 кременевих знарядь, серед яких розколоті гальки, уламки кременю, осколки, призматичні нуклеуси, відщепи, пластини, мікропластини, відходи виробництва. Серед виробів із вторинною обробкою переважають скребки. Присутні різні типи різців, ретушовані пластини та відщепи, вістря тощо. За характером техніки первинного розщеплення та типологічним складом колекції зі вторинною обробкою місцезнаходження можна датувати фінальнопалеолітичним часом та умовно віднести до епіграветської технологічної традиції (Пиструил, 2002, с. 55-57).

Пам'ятка Анетівка 15 розташована на високому мисі лівого берега р. Бакшала, за 0,5 км до впадіння її в р. Південний Буг. При будівництві дамби було зібрано 260 розщеплених кремєнів – розколоті гальки, уламки, нуклеуси, відбійник, відщепи, пластини. Серед виробів зі вторинною обробкою (22 екз.) переважають скребки. Інші вироби представлені різцями, скреблоподібними знаряддями, відщепами та пластинами з

ретушшю (Смольянинова, 1989, с. 121). Судячи з прийомів первинного розщеплення та складом знарядь зі вторинною обробкою, місцезнаходження можна датувати фінальнопалеолітичним часом та з деякою обережністю віднести до епіграветського технокомплексу.

Пам'ятка Анетівка 17, що пов'язана з можливим добуванням та первинною обробкою кременю, розташована на "острові", утвореному закутом р. Бакшали та її старицею (Смольянинова, 1989, с. 121-122) (лівий берег р. Бакшали, приблизно в 1 км на південний схід від стоянки Анетівка 13). В шурфах та на поверхні зібрано близько 550 кременевих виробів. Більше 70% кременів зібраних на стоянці є сировиною (кременеві конкреції, оббиті і розколені жовна, осколки). Присутні в колекції нуклеуси, відщепи, пластини. Серед виробів зі вторинною обробкою (10 екз.) скребла, скребки, пластини та відщепи з ретушшю, різці тощо. Шурфами культурний шар виявлений не був, оскільки під шаром чорнозему були відсутні плейстоценові відкладення, а зібрані матеріали – результат змиву зі схилу. Не дивлячись на це, сама пам'ятка знаходилася поряд, а сировина, швидше за все, добувалася недалеко від стоянки (можлива така ж ситуація, як і на стоянці Анетівка 13). Візуально кремій стоянки Анетівка 17 схожий на кремій, виходи якого розташовані біля пам'ятки Анетівка 13. За якістю вони також практично ідентичні. Цілком можливо, що в даному випадку ми маємо єдиний шлейф кременевих конкрецій, який пов'язаний з виходами кременя на лівому березі річки, на північ від пам'ятки Анетівка 13. Пам'ятка датується верхнім палеолітом.

Прикладом пам'яток з невеликою кількістю археологічного матеріалу є місцезнаходження Анетівка 6, Анетівка 8, Анетівка 9 тощо. Розташовані вони на мисах, ділянках плато, балці з тимчасовим водотоком, що впадає у долину р. Бакшали. Датувати такі комплекси досить важко. Єдине, що можна чітко стверджувати – пам'ятки датуються не раніше верхнього палеоліту, так як в цю добу з'являється призматична техніка

розщеплення. Індустріальну приналежність цієї групи пам'яток встановити, за наявними матеріалами, неможливо.

Таким чином, місцезнаходження підйомного матеріалу менш інформативні ніж стаціонарно досліджені пам'ятки. Але і аналіз колекцій цих пам'яток дає можливість залучати їх до реконструкції культурно-історичного процесу та господарської діяльності. Перш за все це пам'ятки, пов'язані з родовищами кременю (напр.: стоянка Анетівка 17), в колекціях яких присутня велика кількість розколотих кременевих гальок.

Місцезнаходження з більш чисельними колекціями іноді можливо залучати до реконструкції культурно-історичного процесу. В колекціях цих пам'яток присутні виразні знаряддя за допомогою яких можемо визначити їх індустріальну приналежність та хронологічні межі (напр.: Анетівка ба – пам'ятка що заповнює фінальнопалеолітичний хіатус анетівського мікрорегіону).

Така насиченість мікрорегіону верхньопалеолітичними пам'ятками пов'язується з наявністю родовищ кременю, що використовувався мисливцями для виготовлення своїх знарядь. Крім того, в мікрорегіоні, крім річки Бакшали, були присутні сезонні водотоки та джерела. Основним об'єктом полювання у добу верхнього палеоліту, за матеріалами досліджених пам'яток, був бізон.

Пам'ятки розташовані у різних геоморфологічних умовах: на мисах (Анетівка 2, Анетівка ба тощо), на плато (Анетівка 3, Анетівка 5 та інші) та біля води на березі річки (Анетівка 13, Анетівка 22). Стоянки різняться за площею, кількістю матеріалу та функціональним призначенням: базові, для видобутку кременевої сировини тощо.

Дослідженнями зафіксовано існування двох індустріальних традицій – епіоріньяк та епігравет. Представники цих індустріальних традицій, незалежно одна від одної, однаково використовували сировинну базу та об'єкти полювання анетівського мікрорегіону.

ЛІТЕРАТУРА

- Бибикова В.И., Старкин А.В.** Характеристика остеологического материала из раскопок позднепалеолитического поселения Анетовка 2 // Станко В.Н., Григорьева Г.В., Швайко Т.Н. Позднепалеолитическое поселение Анетовка 2. – К.: Наукова думка, 1989. – С.127-131.
- Главенчук А.В.** Исследование производственного участка на позднепалеолитическом поселении Анетовка 2 / Алла Васильевна Главенчук // Stratum plus. – 2003-2004. – №1. – С. 206-227.
- Главенчук А.В., Киосак Д.В., Пиструил И.В.** Исследование каменного века долины р. Бакшалы: некоторые итоги и перспективы // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 96. Вип.83. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – С.49-55.
- Дыханов В.Я.** Предварительные результаты исследования позднепалеолитического местонахождения Анетовка 22 // Древние культуры и цивилизации Восточной Европы (материалы 3-ей международной конференции студентов и молодых ученых). – Одесса, 1995. – С. 17-18.
- Козубовський Ф.А.** Первісна стоянка на р. Бакшалі коло с. Анетівки (середній басейн р. Буга) // Наукові записки Інституту матеріальної культури Української АН. – К.: Вид. Української АН, 1935. – Кн. 5-6. – С. 113-123.
- Красковский В.И.** Памятники палеолита и мезолита Северо-Западного Причерноморья. – К.: Наук. думка, 1978. – 68 с.
- Пиструил И.В.** Новые данные о позднепалеолитическом поселении Анетовка 13 (Украина) // Археологический альманах. – Донецк, 1996. – №5. – С. 155-160.
- Пиструил И.В.** Новые данные о позднепалеолитической стоянке Анетовка 1 // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження. – Одеса: АстроПринт, 2000. – С. 197-204.
- Пиструил И.В.** Новое местонахождение каменного века у с. Анетовка // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження. – Одеса: Друк, 2002. – Т. 3. – С. 55-57.
- Піструїл І.В.** Деякі результати дослідження стоянки Анетівка 1 в 2014 році // "Могилянські читання 2014". Всеукраїнська науково-методична конференція. "Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти": тези. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014 – С. 14-15.
- Смольянинова С.П.** Карта памятников каменного века степного Побужья // Станко В.Н., Григорьева Г.В., Швайко Т.Н. Позднепалеолитическое поселение Анетовка 2. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 113-126.
- Смольянинова С.П.** Палеолит и мезолит степного Побужья. – К.: Наук. думка, 1990. – 107 с.
- Станко В.Н.** Охотники на бизона в позднем палеолите Украины // Археологический альманах. – 1996. – №5. – С. 129-138.
- Станко В.Н.** Некоторые итоги изучения позднего палеолита Северо-Западного Причерноморья (Южнобугская группа памятников) // Археологія та етнологія Восточной Европы: матеріали і дослідження. – Одесса: Гермес, 1997. – С. 14-27.
- Станко В.Н., Смольянинова С.П.** Исследование палеолита и мезолита степного Побужья. // СА. – 1985. – №4. – С. 5-20.
- Станко В.Н., Григорьева Г.В., Швайко Т.Н.** Позднепалеолитическое поселение Анетовка 2. – К.: Наук. думка, 1989. – 139 с.
- Станко В.Н., Петрунь В.Ф.** Анетовка 13 – памятник начальной поры позднего палеолита в степном Причерноморье (предварительная публикация) // Археологический альманах. – 1994. – №3. – С. 161-179.

**Адаптація первісних мисливців до життя в перигляціальних степах
(на прикладі верхньопалеолітичних пам'яток долини р. Бакшала)**

Для свого життєзабезпечення общинам кам'яного віку, перш за все, необхідно було три складових: вода, їжа та сировина для виготовлення знарядь. Цим вимогам відповідає мікрорегіон нижньої течії р. Бакшала (права притока р. Південний Буг). Перші пам'ятки кам'яного віку на річці Бакшала біля с. Анетівка були виявлені в 1930-1932 рр., експедицією під керівництвом Ф. Козубовського. З 1978 року в долині р. Бакшала (біля сс. Анетівка та Щуцьке) під керівництвом В.Н. Станко (1978-2007 рр.) і I.V. Піструїла (з 2008 р.) проводяться стаціонарні дослідження на пізньопалеолітичному поселенні Анетівка 2. За цей час в районі с. Анетівка було локалізовано більш ніж 25 пам'яток епохи палеоліту. На деяких з них (Анетівка 1, Анетівка 13, Анетівка 22) було проведено стаціонарні археологічні дослідження. Така насиченість мікрорегіону верхньопалеолітичними пам'ятками пов'язується з наявністю родовищ кременю, що використовувався стародавніми мешканцями. Дослідженнями зафіксовано існування двох індустріальних традицій – епіориньяк та епігравет. Представники цих індустріальних традицій, незалежно одна від одної, однаково використовували сировинну базу та об'єкти полювання анетівського мікрорегіону.

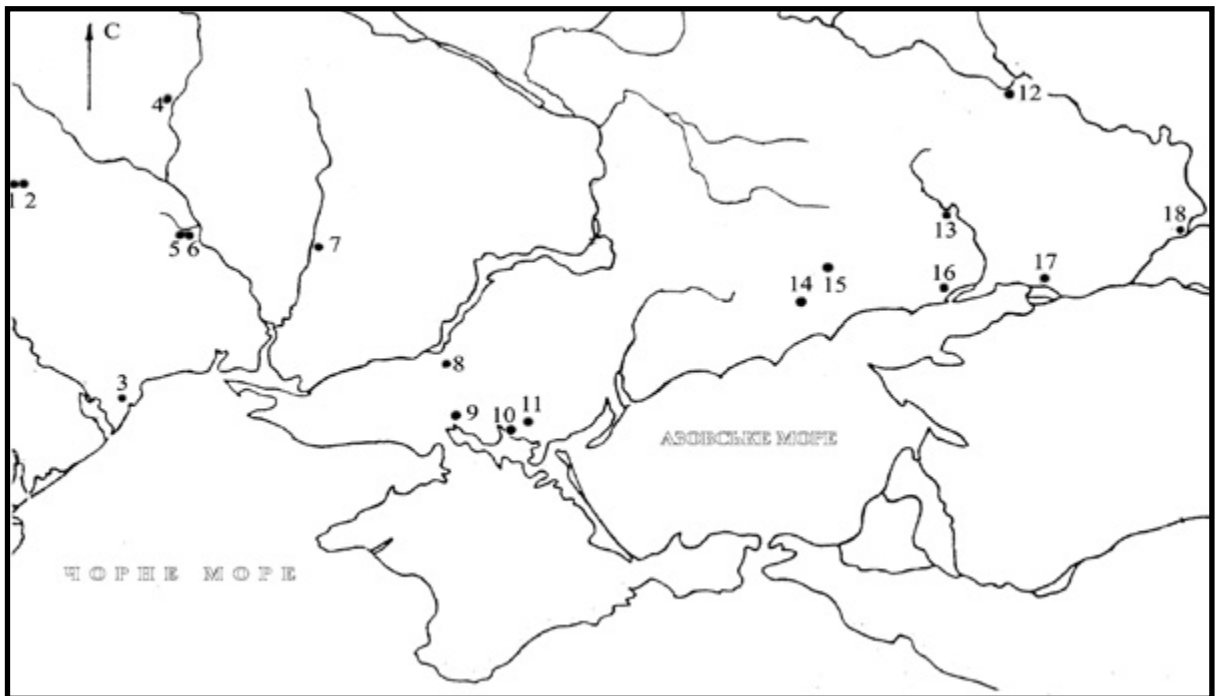
Pistruil I. V.

**Adaptation of prehistoric hunters to life in periglacial plains
(case of study: Upper Paleolithic sites of Bakshala River valley)**

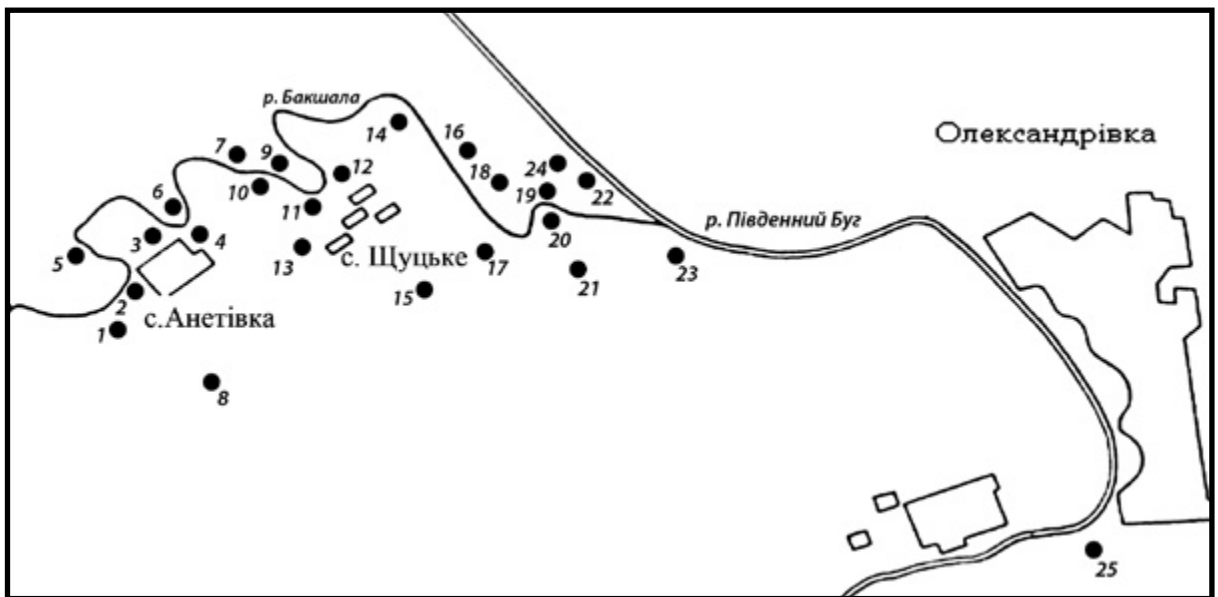
There existed three main life support factors for Stone Age communities – water, food and raw material (for tool manufacture). The micro-region of Bakshala river downstream (the right-side tributary of Southern Boug river) corresponded to all these requirements.

The work of expedition, headed by F. Kozubovskiy in 1930 – 1932, revealed first sites attributed to Stone Age near the village of Anetovka (Bakshala river basin). Complex and stationary (year-by-year) investigations of this micro-region (i.e. vicinities of villages Anetovka and Shchutske) were undertaken later on and were headed by V.N. Stanko in 1978 – 2007 and I.V. Pistruil since 2008. The “key-site” of this micro-region is Anetovka 2, which vicinities “contain” over 25 other localities, attributed to Upper Palaeolithic period – including surface collections of material and stationary excavated sites (Anetovka 1, Anetovka 13, Anetovka 22).

Such archaeological concentration of Upper Palaeolithic sites within this micro-region was caused by rich flint sources, that were utilized independently and equally by ancient representatives of both technological traditions – Epi-Aurignacian and Epi-Gravettian.

А

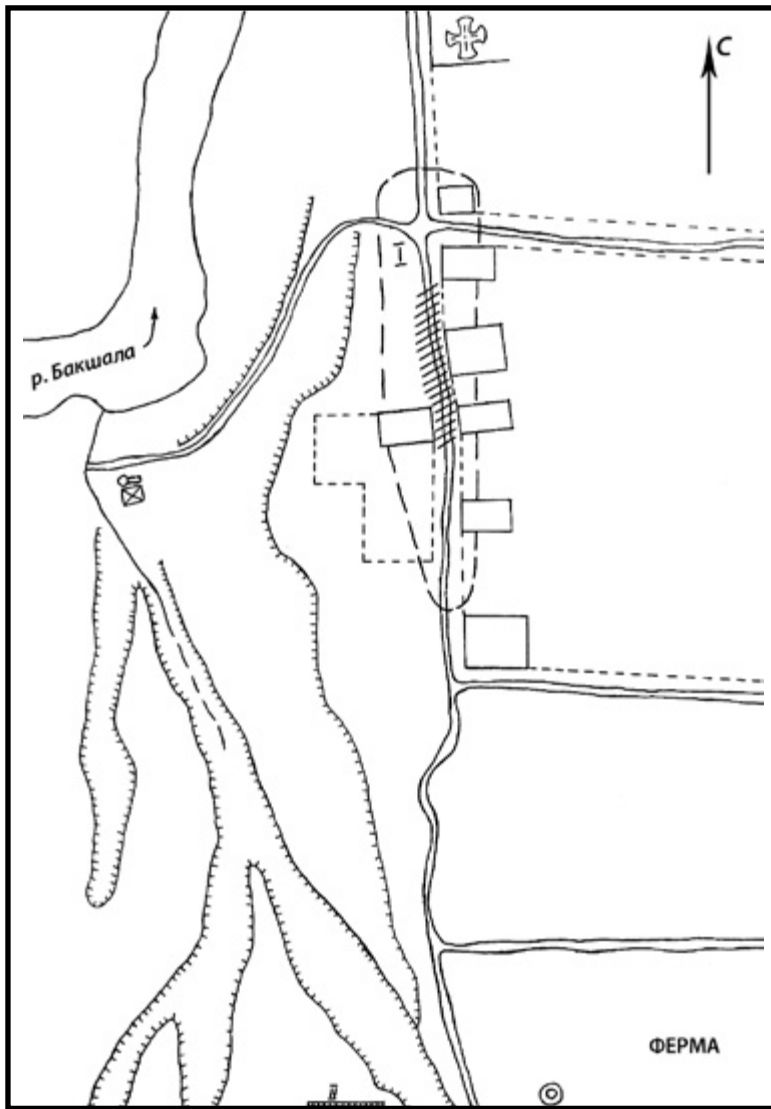
Б

Рис. 1. А. Карта-схема деяких верхньопалеолітичних стоянок півдня Східної Європи: 1 – Лиски; 2 – Івашково VI; 3 – Велика Акаржа; 4 – Володимирівка; 5 – Анетівка 1; 6 – Анетівка 2; 7 – Сагайдак 1; 8 – Дмитрієвка; 9 – Нововолодимирівка II; 10 – Вознесенка IV; 11 – Солоне Озеро IX; 12 – Говоруха; 13 – Амвросієвка; 14 – Федорівка; 15 – Янісоль; 16 – Муралівка; 17 – Кам'яна Балка II; 18 – Золотівка.

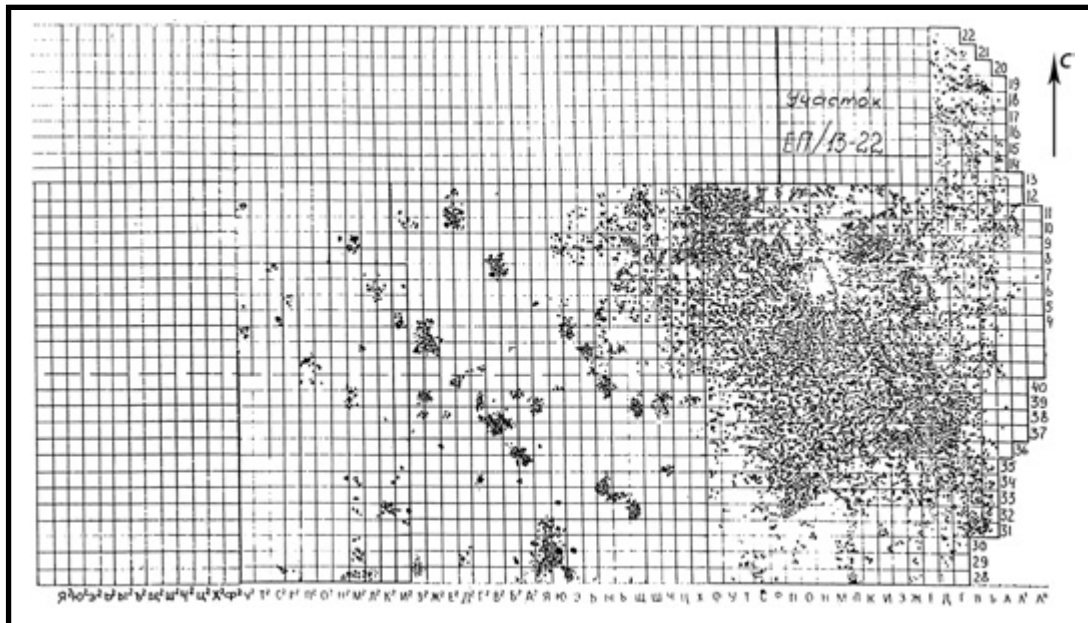
Б. Схема розташування стоянок кам'яного віку нижньої течії р. Бакшала.

Fig. 1. A. Map-scheme of some Upper Palaeolithic sites of South Eastern Europe: 1 – Lisky; 2 – Ivashkovo VI; 3 – Velyka Akarzha; 4 – Volodymyrivka; 5 – Anetivka 1; 6 – Anetivka 2; 7 – Sahaidak 1; 8 – Dmytriievka; 9 – Novovolodymyrivka II; 10 – Voznesenka IV; 11 – Solone Ozero IX; 12 – Hovorukha; 13 – Amvrosiievka; 14 – Fedorivka; 15 – Yanisol; 16 – Muralivka; 17 – Kamiana Balka II; 18 – Zolotovka.

B. Location scheme of Stone Age sites on the lower course of the Bakshala river.

A

B

Рис. 2. А. Схема розташування стоянок Анетівка 1 (I) та Анетівка 2 (II) на західній околиці с. Анетівка.

Б. Розташування знахідок на стоянці Анетівка 2.

Fig. 2. A. Location scheme of Anetivka 1 (I) and Anetivka 2 (II) on the western outskirts of Anetivka village.

Б. Anetivka 2 site findings location.

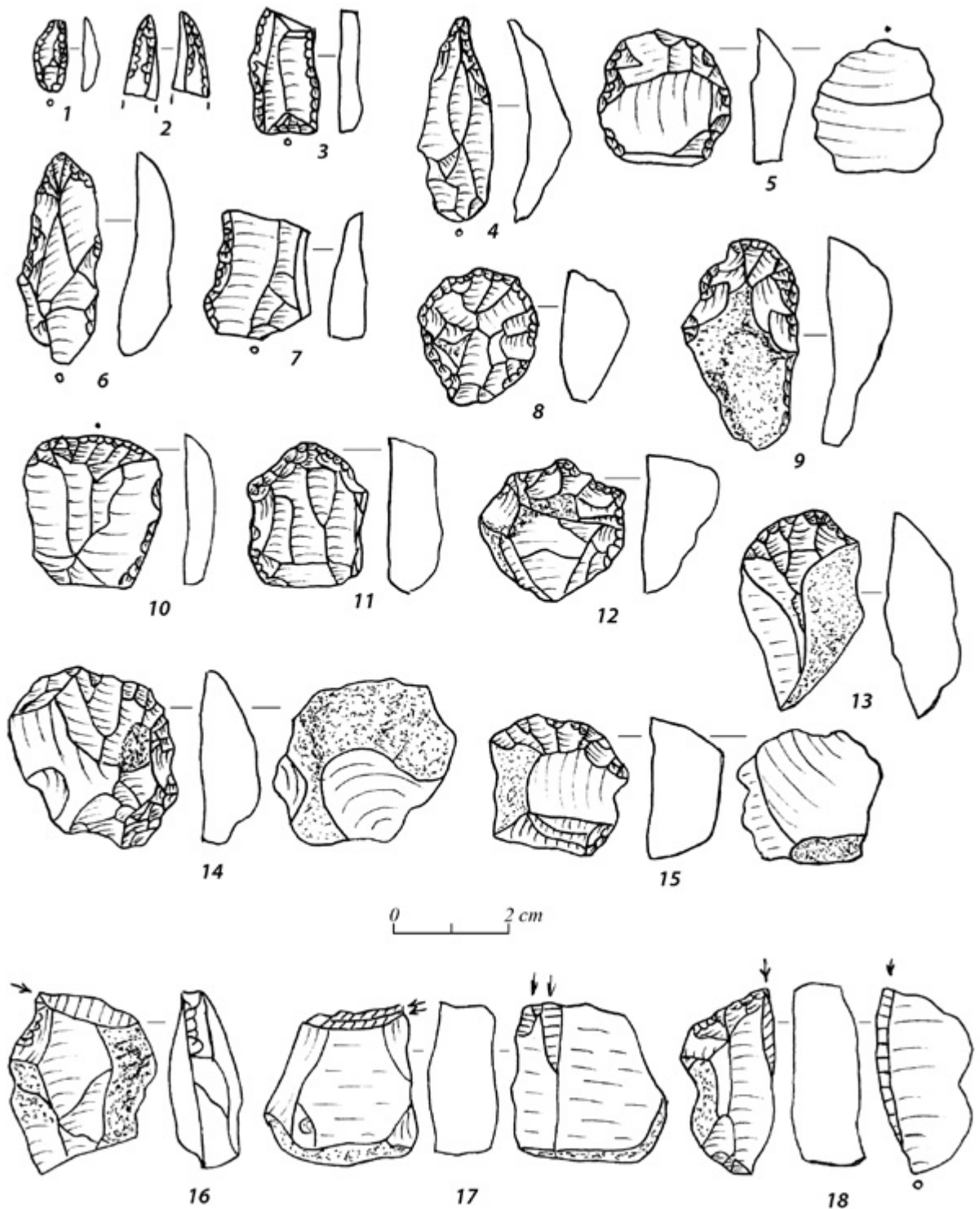

Рис. 3. Крем'яний інвентар стоянки Анетівка 1.

Fig. 3. Anetivka 2 site stone inventories.

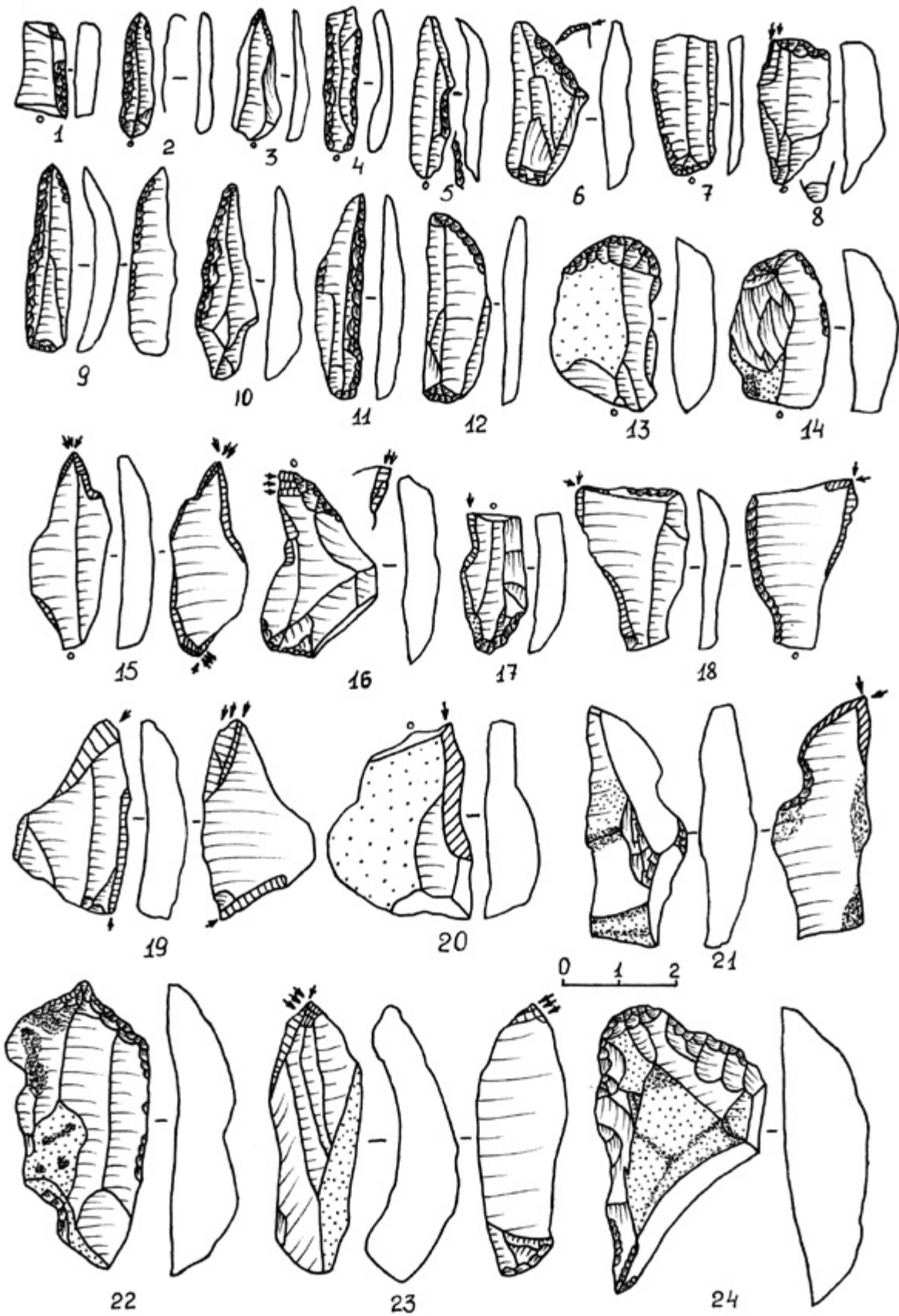

Рис. 4. Крем'яний інвентар поселення Анетівка 2.
Fig. 4. Anetivka 2 settlement stone inventories.